

Политики за регионално развитие в Република България - еволюция, предизвикателства, насоки за усъвършенстване

Доц. д-р СТЕЛА ТОДОРОВА

Аграрен университет – Пловдив

E-mail: stelatorova_au@hotmail.com

Развитието на страната през 70-те и 80-те години на миналия век се характеризира с териториални диспропорции, формирани постепенно в резултат на високата степен на индустриализация на отделни райони и последвалата миграционна вълна от селата към градовете (т. нар. промишлени центрове и 27-те бивши окръжни градове). След 1980 г. политиката за регионално развитие е ориентирана към пряка държавна намеса, насочена предимно към стимулиране развитието на периферните гранични райони на страната. Без да бъдат омаловажавани постигнатите положителни резултати на създадения механизъм за управление, налице са съществени проблеми и дефицити. Проблемните аспекти на провежданата макроикономическа политика довеждат до неблагоприятни промени в структурата на населените места, в резултат на което редица региони започват да изпитват сериозни икономически и социални проблеми, за които все още не са намерени подходящи решения.

Целта на настоящото изследване е да се анализират етапите в развитието на регионалната политика в България, да се открият проблемите на настоящия етап и да се дадат предложения за усъвършенстване на нормативната рамка за регионално развитие и свързаните с нея закони в контекста на членството на България в ЕС. В тази насока могат да се поставят редица въпроси, свързани с търсенето на възможности за разширяване на децентрализацията и субсидирането в управлението на регионалното развитие, като все повече се ангажира регионалното ниво с провеждане на политиката за регионално развитие, с компенсирание на недостатъчната „регионализация“ и обвързаност на националните стратегии и програми, включително съфинансирани от фондовете на ЕС, с нуждите и потенциала на регионалните и местните общности, и територии. Несъмнено обект на постоянно подобряване трябва да бъде законодателството за идентифициране на взаимовръзките между стратегиите и плановете за регионално развитие и документите за програмиране (оперативните програми).

Увод

Регионалното развитие на България преди 1989 г. се определя основно от пространственото разполагане на икономическите отрасли и въздействието чрез нормативи от страна на ведомствата. Усъвършенстването на териториалната организация на стопанството е един динамичен процес, който непрекъснато се развива. В края на 70-те години на XX век се утвърждава научнообоснована стратегия в областта на териториалното разположение на производителните сили за относително равномерно индустриално развитие. Търсят се рационални решения за усъвършенстване на концентрацията и специализацията на производството, за рационалност в териториалното разположение на земеделските култури и развитие на транспортната инфраструктура

като важен фактор за планомерното териториално развитие (Генешки, Каракашев, Славев, Маринов и др., 1980).

Разработени са основни насоки за развитие и усъвършенстване на териториалното и селищното устройство на България (Кръстев, Славев, Генешки, Каракашев и др., 1989). Водещото начало е предоставено на Генералната схема за териториално разположение на производителните сили, а допълващо и конкретизиращо значение в пространствен аспект има Единният териториално-устройствен план (ЕТУП)¹ като основен документ за усъвършенстване и регулиране на териториалното и селищно устройство в България

¹ Вж. поредицата „Единен териториално-устройствен план на Народна Република България”, КНИПИТУГА, С., 1979 г.

за периода 1980-2000 г. Смята се, че по такъв начин се създават предпоставки за двустранна координация на тези важни програмни документи, които обхващат цялата съвкупност от дейности по комплексното устройство на територията и хармоничното изграждане на жизнената среда.

Целта на настоящото изследване е да се анализират етапите в развитието на регионалната политика в България, да се открият проблемите на настоящия етап и да се дадат предложения за усъвършенстване на нормативната рамка за регионално развитие и свързаните с нея закони в контекста на членството на България в ЕС.

Историческа еволюция

Развитието на страната през 70-те и 80-те години на миналия век се характеризира с териториални диспропорции, формирани постепенно в резултат на високата степен на индустриализация на отделни райони и последвалата миграционна вълна от селата към градовете (т. нар. промишлени центрове и 27-те бивши окръжни градове). Тонкова (2002) обобщава основните характеристики на еволюционните етапи на локализационните процеси у нас след Втората световна война, като изрично подчертава, че именно периодът до началото на 80-те години е решаващ за териториалната организация както на промишленото производство, така и за развитието на селското стопанство. Тя аргументира своята изследователска теза с обстоен анализ на статистически данни за почти 50-годишен период за разпределението на промишлените предприятия по райони на планиране, динамиката на заетостта в промишлеността и селското стопанство и числеността на населението в градовете и селата.² В контекста на настоящото изследване тези резултати потвърждават централизирания модел на управление на националното стопанство и обясняват защо не могат да бъдат преодолените негативните последици от прилагането на този модел върху развитието на територията на България до началото XXI век.

² Тонкова, Ст., цит. произв., с. 158-163

След 1980 г. политиката за регионално развитие е ориентирана към пряка държавна намеса, насочена предимно за стимулиране развитието на периферните гранични райони на страната. Основните цели и приоритети в условията на централизираната планова икономика са свързани с развитието на производителните сили на територията на отделните окръзи и по-конкретно - с изпълнението на централно определените народностопански планове в техните териториални разрезни.

Провежданата регионална политика се осъществява от органи на изпълнителната власт на национално и регионално равнище - Държавен комитет по планиране и окръжни планови комисии. Без да бъдат омаловажавани постигнатите положителни резултати на създадения механизъм за управление, могат да бъдат открити няколко съществени проблеми и дефицити³:

- надценяване ефективността на нормативния подход в планирането и регулирането на регионалното развитие;
- отсъствие на обективни критерии за ефективност и механизми на контрол на мерките с регионална насоченост;
- развитие на индустриални производства, несъобразени с възможностите на страната ни, и използване на предимно невъзобновяеми природни ресурси;
- неадекватна локализация на екологично рискови производства и като резултат: влошаване на екологичните показатели на територията на страната;
- подценяване на инициативи, основани на местни ресурси и на местното управление като възможна концепция за развитие на населените места и прилежащите им територии;
- толериране на ведомствения подход в политиката за регионално развитие и като резултат - задълбочаване на регионалните диспропорции.

Изброените проблемни аспекти на провежданата макроикономическа политика до-

³ Вж. „Регионалната политика в Република България - приобщаване към европейския опит”, Министерство на териториалното развитие и строителството, С., 1996, с. 1-10; „Проблеми на регионалното развитие”, НЦТРЖП, С., 1992 г., с. 19.

веждат до неблагоприятни промени в структурата на населените места, в резултат на което редица региони започват да изпитват сериозни икономически и социални проблеми, за които все още не са намерени подходящи решения. Комплексните програми за териториално и социално-икономическо развитие, осъществени в периода до 1989 г., са неуспешни поради комплекс от фактори и причини. Независимо от това, през тези кризисни за регионалното развитие години, се създават условия и предпоставки за постепенно формиране на все по-ясни виждания и намерения от страна на управляващите за изработването на стратегически ориентирана, цялостна концепция за регионално развитие и нова организация на нормативната рамка за регионална политика на страната.

През последните десет години в разработването на специализираната нормативна уредба за регламентиране на регионалното развитие и регионалната политика в страната се забелязва значителен напредък и ускорена еволюция на идеите за развитие на българските региони. Това е закономерен и логичен процес, като се има предвид и контекстът на европейското ни членство. Наред с това е характерна и относителната липса на устойчивост и приемственост на конкретиката в реализирането на политическата концепция за регионално развитие от страна на управляващите, което е сериозна индикация за липса на стратегически подход при изграждането на една цялостна, дългосрочно ориентирана визия за това как да бъдат постигнати значими и устойчиви положителни резултати⁴. Първото доказателство за това е честата подмяна на законите за регионалното развитие. В периода 1999-2008 г. последователно са приети три закона, регламентиращи правилата за въздействие върху развитието на регионите в България. Наистина, в значителна част основните

⁴ За въздействието на отделните правителства, ролята им в политическия процес на формиране на регионалната политика и изграждането на законодателната рамка за регионалното развитие: вж. Петров, К. Влияние на административната реформа върху формирането на регионалната политика. С., Авангард Прима, 2008, с. 82-90

виждания за посоката на регионалното развитие се запазват, но не така са разглеждани въпросите, свързани с избора на инструменти за регионална политика и начините, по които тя да бъде реализирана. В резултат на това, организирането на институциите и предлаганите планови документи (в началото липсват стратегии и програми) се характеризират с периодични промени и приблизително четиригодишен цикъл на действие за всеки от трите закона за регионално развитие. Всичко това неминуемо създава сериозни трудности в адаптирането на системата за управление на регионалното развитие и на практика - до невъзможност за финализиране на нито един фиксиран планов цикъл до оценката на неговото изпълнение. Може да се твърди, че това е и една от сериозните слабости в управлението на регионалното развитие.

От съществено значение за формирането на регионалната политика е и регламентирането на общината като административно-териториална единица, в която се осъществява местното самоуправление, гарантиране правото на собственост, на самостоятелен бюджет и сдружаване на общините, както и определянето на органите за тяхното управление (чл. 136-142).

Действащото национално законодателство в областта на регионалното развитие, включващо *Закон за регионалното развитие (ЗРР)*⁵ и *Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие (ППЗРР)*⁶, се определя като добра възможност да бъде реализиран изцяло един програмен период от 2007 до 2013 г., тъй като в много по-добра степен се отговаря на потребността от подобряване провеждането на национална регионална политика в България. Нормативната рамка за регионално развитие се основава на приемственост по отношение духа и философията на предходното законодателство, като актуализира и оптимизира неговите разпоредби, прави ги по-ясни, по-работещи и приложими в съвремен-

⁵ Обн. ДВ, бр. 50 от 30 май 2008 г., в сила от 31 август 2008 г., посл. изм. ДВ, бр. 93/24.11.2009 г.

⁶ Обн. ДВ, бр. 80 от 12 септември 2008 г., в сила от 31 август 2008 г., посл. изм. ДВ, бр. 5/19.01.2010 г.

ните условия и особено в условията на членството в ЕС.

Основните цели на закона са актуализирани и прецизирани, като са съобразени с новата стратегическа ориентация на европейската кохезионна политика за периода 2007-2013 г. Териториалната основа на регионалното развитие съответства на обхвата на районите, който се определя в съответствие с изискванията на Регламент (ЕО) №176/2008 от 20 февруари 2008 г. за изменение и допълнение на Регламент (ЕС) №1059/2003 за Общата класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS)⁷, прилагана от Евростат за регионите в ЕС. В закона са вписани три нива на райони: NUTS 1, NUTS 2 и NUTS 3. От изброените - за България само районите от ниво NUTS 3 са административно-териториални единици и обхващат територията на отделните области. Районите, които образуват ниво NUTS 2, макар да не са административно обособени, представляват особен интерес, тъй като всеки от тях обхваща единна територия, за която се събира статистическа информация по определен набор общоприети от Евростат индикатори за социално-икономическо развитие. Специфично за България е, че тези райони са и териториална основа за разработване на „средното ниво“ планови документи - регионалните планове за развитие.

Взаимодействие на европейската и националната регионална политика

Законът за регионалното развитие определя система от документи за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, която регламентира специфична за България връзка между националната и европейската регионална политика. Тази система включва: Национален план за развитие; Национална стратегическа референтна рам-

ка; Оперативни програми (съфинансирани от фондовете на ЕС); Национална стратегия за регионално развитие; Регионални планове за развитие; Областни стратегии за развитие; Общински планове за развитие (фиг. 1).

С оглед създаване на по-ясни правила и процедури за разработване, приемане, изпълнение, наблюдение и оценка на стратегическите планови документи за регионално и местно развитие е опростена йерархичната връзка и съгласуваността между документите, с цел подобряване на координацията между органите, които ги разработват и приемат. Създава се по-добра координация на административните структури на централно ниво, като се оптимизират функциите и взаимодействието им по отношение на управлението на регионалното развитие.

Отчетена е необходимостта от създаване на ефективен механизъм за регионална координация чрез по-ясно разграничаване на функциите, извършване на административни промени и осигуряване на взаимодействие на органите на регионално и централно ниво по отношение на планирането, програмирането и координацията на финансовата помощ от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС.

Въвежда се единна информационна система за управление на регионалното развитие, която цели цялостно подобряване процеса на планиране, наблюдение и оценка на регионалното развитие и на регионалната политика. Засилва се прилагането на принципа на партньорството на регионално и местно ниво, което от своя страна цели повишаване ефективността и прозрачността на регионалната политика на съответните териториални нива.

За ресурсно осигуряване на регионалното развитие към източниците за финансиране са включени и средствата от фондовете на ЕС. Разписани са конкретни дейности, за да могат да бъдат разходвани ресурсите за регионално развитие: подготовка и актуализация на стратегически планови и програмни документи; разработване, финансиране на програми и проекти; реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа; извършване на наблюдение и оценка на регионалното развитие;

⁷ Регламент (ЕО) 176/2008 г. от 20 февруари 2008 г. за изменение и допълнение на Регламент (ЕО) 1059/2003, относно установяване на обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS) поради присъединяването на България и Румъния към ЕС, Официален вестник на ЕС, L 61/1, 05/03/2008.

осигуряване на информация и публичност на регионалната политика. На този етап финансирането на регионалното развитие по линия на държавния бюджет се осъществява съгласно индикативните финансови рамки, посочени в документите за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие. Препоръчително е в бъдеще да бъде потърсена възможност за целево финансиране на политиката за регионално развитие, което предполага промени в бюджетните закони, регламентиращи финансирането на дейности и проекти на национално и местно ниво.

Законът за регионалното развитие се допълва и конкретизира чрез Правилник за

прилагането му, който обединява значителен брой различни нормативни актове - наредби, правилници, постановления, и оптимизира взаимодействието между органите за управление, създава по-добра нормативна среда за приложимост на разпоредбите на закона. С Правилника се отговаря и на изискването на Европейската комисия за осъществяване на ефективна и ефикасна координация и взаимодействие на регионално ниво при изпълнението на оперативните програми, съфинансирани от фондовете на Европейския съюз.

Положителните промени, които се отчитат с приемането на Закона за регионалното

Фиг. 1. Взаимодействие на европейската и националната регионална политика чрез системата за стратегическо планиране и програмиране

Fig. 1. Interaction of European and national regional policy through the strategic planning and programming

Бележка: Адаптирано по: Найденов, В. Планиране на регионалното развитие в контекста на регионалната политика на ЕС. Публична администрация, бр. 4, 2004, с. 30.

развитие и Правилника за неговото прилагане, са в следните направления:

- По-адекватно съответствие с политиката и законодателството за регионално развитие на Европейския съюз, което предполага необходимата устойчивост на правната рамка;
- Подобряване на стратегическата ориентация на системата от документи за устойчиво интегрирано регионално и местно развитие в България, в съответствие с целите и приоритетите на регионалната политика на ЕС;
- Укрепване на институционалната рамка от органи и структури, свързани с дефинирането, прилагането, наблюдението и оценката на политиката за регионално развитие;
- Регламентиране на механизъм за регионална координация и повишаване ефикасността на инструментите за подпомагане на регионалното развитие.

Нормативна рамка на регионалното развитие по отношение на законодателството

И сега, въпреки постигнатия напредък, съществуват открити въпроси, за които е необходимо да се търси решение при усъвършенстването на законодателството за регионално развитие. Това са въпроси, свързани с търсенето на възможности за разширяване на децентрализацията и субсидирането в управлението на регионалното развитие, като все повече се ангажира регионалното ниво с провеждане на политиката за регионално развитие. На второ място могат да се поставят въпроси, свързани с компенсиране на недостатъчната „регионализация“ и обвързаност на националните стратегии и програми, включително съфинансирани от фондовете на ЕС, с нуждите и потенциала на регионалните и местните общности, и територии. Несъмнено обект на постоянна подобряване трябва да бъде законодателството за идентифициране на взаимовръзките между стратегиите и планове за регионално развитие и документите за програмиране (оперативните програми). Също така трябва да се търси възможност за регламентиране на механизъм за пряко финансиране от националния и общински-

те бюджети на регионалните и общинските планове за развитие за постигане на публичност, прозрачност и отчетност на бюджетните средства за интегрирано социално-икономическо и инфраструктурно развитие. Трябва да бъде постигнато реално взаимодействие и съответствие на процеса на стратегическо планиране на регионалното развитие и процеса на пространствено планиране за синхронизиране и ясен териториален адрес на целите и приоритетите на политиката за регионално развитие. Допълнително трябва да се търси разширяване и засилване на механизмите за териториална координация на секторните политики и на политиката за регионално развитие, с оглед постигане на повече синергия, взаимодействие, концентрация на ресурси и по-добри резултати за регионите. На фиг. 2 е представена тематично обвързаната нормативна рамка, която регулира обществените отношения в областта на регионалното развитие на територията на страната.

Тясно свързан с регионалното развитие е и приетият в началото на 2001 г. *Закон за устройство на територията*⁸, който урежда осъществяването на дейностите по използването, опазването и застрояването на територията, и изготвянето на устройствени схеми и планове. Законът регламентира видовете територии за устройство според тяхното предназначение, видовете планови документи (национални и районни устройствени схеми, общи и подробни устройствени планове) и основните изисквания към тяхното съдържание, както и разпределението на компетенциите на различните органи (в т. ч. Министерски съвет, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, областни управители, общински съвети и кметове), създаването на експертни съвети, общественото обсъждане на планове и др. За съжаление връзката между устройството на територията и регионалното развитие, респ. между двата вида планиране, не е регламентирана достатъчно изчерпателно нито в Закона за регионалното развитие, нито в Закона за устрой-

⁸ Обн. ДВ, бр. 1/02.01.2001 г., посл. изм. ДВ, бр. 80/09.10.2009 г.

ството на територията. В следващата таблица са отразени някои виждания за необходимостта от усъвършенстване на законовата рамка за регулиране на обществените отношения, свързани с регионалното и местно развитие.

Реформирането на политиките за регионално развитие и устройство на територията предполага включване в Закона за регионалното развитие на териториалната основа на регионалното и местното развитие - устройствените схеми и планове със стратегически характер, които определят потенциала на съответните територии за постигане целите и приоритетите на развитието, и съответно отпадането им от съществуващия Закон за устройство на територията, който трябва да бъде ориентиран към правилата и процеду-

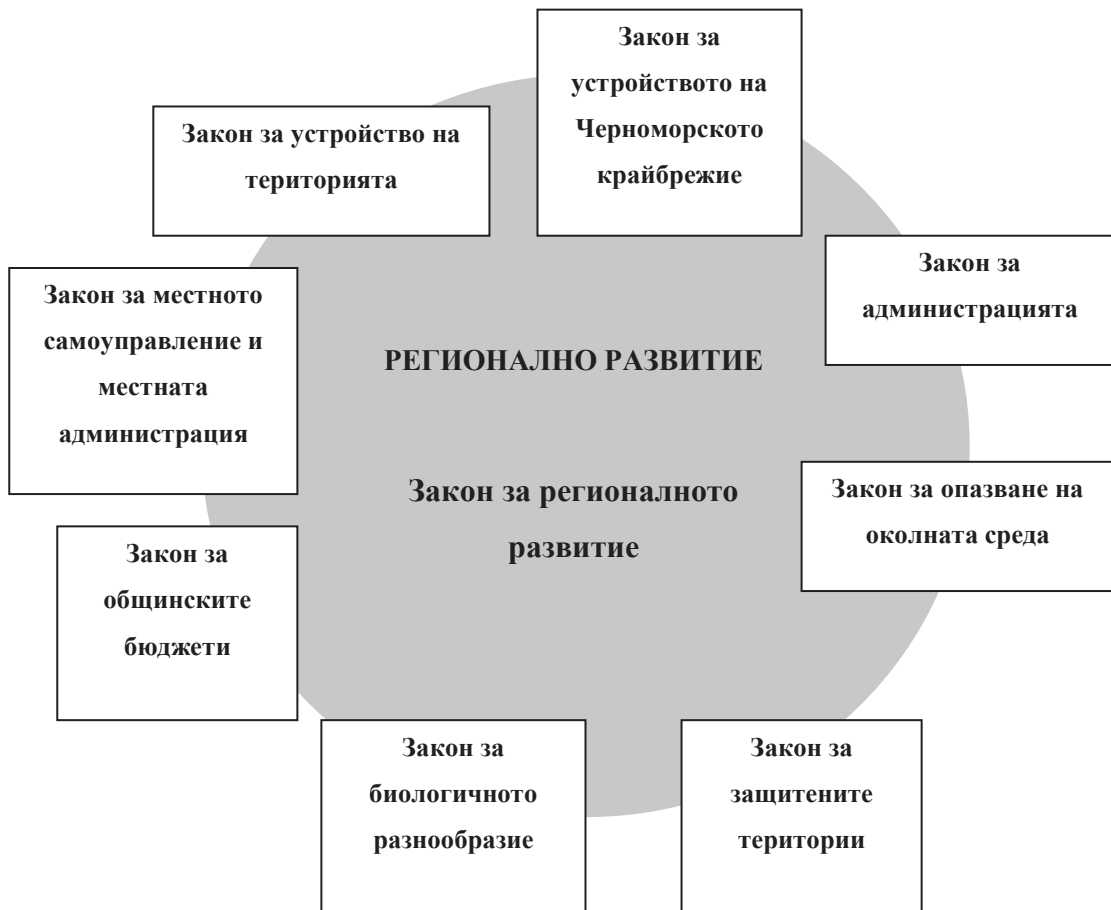
рите за планиране и изграждане на конкретните ементи и обекти на територии.

Измененията на *Закона за опазване на околната среда*⁹ от 2009 г. изискват, в съответствие с европейските екологични правни норми¹⁰, задължително извършване на екологична оценка¹¹ на всички национални, регио-

⁹ Обн. ДВ, бр. 91/25.09.2002 г., попр. ДВ, бр. 98/18.10.2002 г., посл. изм. ДВ, бр. 82/16.10.2009 г.

¹⁰ Вж. DIRECTIVE 2001/42/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 27 June 2001 on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment, Official Journal of the European Communities, L 197/30, pp. 30-37
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:197:0030:0037:EN:PDF>

¹¹ Има се предвид екологична оценка на стратегически документи, която е различна от извършваната оценка на въздействието върху околната среда на инвестиционни предложения за строителство, дейности и технологии, т. нар. ОВОЗ.

Фиг. 2. Нормативна рамка на регионалното развитие - свързано законодателство
Fig. 2. Legal framework for regional development - related legislation

Таблица 1. Усъвършенстване на нормативната рамка за регионално развитие - свързани закони
Table 1. Improving the legal framework for regional development - related laws

Закони Legislation	Предложения за подобрене на закона Suggestions for improvement of the law	Аргументи Arguments	Очаквани ефекти Expected effects
Закон за регионалното развитие (ЗРР) Правилник за прилагане на ЗРР Закон за устройство на територията	Разработване и приемане на стратегически документи за устройство на територията на национално, регионално, областно и местно ниво.	Включване в ЗРР на териториалната основа на регионалното и местно развитие.	Реформиране и обвързване на политиката за регионално развитие и териториално устройство.
Закон за устройството на Черноморското крайбрежие	Разработване на механизъм за обвързване на устройствените схеми и регионалните планове за черноморското крайбрежие.	Необходимост от съгласуване на документите за устройствено и регионално планиране.	Създаване на условия за реално изпълнение на закона, постигане на устойчивост на развитието.
Закон за местното самоуправление и местната администрация	Засилване ролята на местните органи на самоуправление в процеса на регионално развитие.	Необходимост от съгласуване и синхронизиране на законова-та рамка.	Подобряване на координацията, взаимодействието и ефективността на политиките за развитие.
Закон за общинските бюджети	Регламентиране на правна възможност за пряко финансиране от централния и общинските бюджети на общинските планове за развитие.	Постигане на публичност, прозрачност и отчетност на бюджетните средства.	Подобрено усвояване, прозрачност и координация на европейските средства.
Закон за опазване на околната среда	Прецизиране на изискванията за съдържанието на стратегическата екологична оценка.	Постигане на съответствие с европейската терминология.	Прилагане на диференциран подход към стратегическите документи за регионално развитие.

нални и областни планове и програми за развитие, както и за устройствените планове и техните изменения, при наличие на точно определени в закона и поднормативните актове условия.

Основната цел на екологичната оценка е да интегрира предвижданията по отношение на околната среда в процеса на развитие като цяло, както и в неговия регионален аспект. В контекста на закона се декларира, че опазването на околната среда се основава на прилагането на 11 принципа, сред които първо място се отреджда на принципа на устойчиво развитие.¹² За да бъде изпълнявана държавната политика по опазване на околната среда и да бъде интегрирана успешно в сектор-

ните политики и управлението на регионалното развитие, формално е създадена необходимата за тази цел нормативна и институционална среда.

Според мнението на автора, терминът „екологична оценка“ не отразява в достатъчна степен същността на своя „оригинал“: “strategic environmental assessment”¹³, от което произлизат и поредица от обективни трудности в прилагането на законодателството за извършване на екологични оценки на стратегически документи в България. Например в Ръководството за прилагане на стратегическа екологична оценка на Организацията за икономическо сътрудничество

¹³ В превод: стратегическа екологична оценка, чието извършване предполага спазване на определена йерархия и технологична последователност, адекватна на стратегическия характер на документите, за които се изисква.

¹² Обн. ДВ, бр. 91/25.09.2002 г., попр. ДВ, бр. 98/18.10.2002 г., посл. изм. ДВ, бр. 82/16.10.2009 г., чл. 3, т. 1-11.

и развитие¹⁴ в йерархията на вземане на управленски решения - политиките, плановете и програмите имат стратегически характер и определят основните насоки или подходи, които да бъдат следвани за постигането на крайните цели. Екологичната оценка, която е приложима за тези високи нива на управление, също предполага стратегически характер на нейното съдържание. В същото ръководство изрично се отбелязва, че стратегическата екологична оценка не замества и не е идентична с оценката на въздействието върху околната среда (ОВОЗ). Нейното високо йерархично ниво трябва да очертава границите на най-подходящата стратегия за развитие на съответната територия в контекста на проучването на околната среда в най-ранен етап в процеса на планиране и по такъв начин стратегическата екологична оценка да съдейства за усилване на положителните резултати от развитието, и да намалява неговите негативни въздействия върху околната среда.

*Законът за защитените територии*¹⁵ и *Законът за биологичното разнообразие*¹⁶ също са част от националното законодателство за опазване на околната среда и спазване на възприетите от европейските страни екологични норми и стандарти. Исторически защитените територии се обявяват с цел да се защитят и запазят територии със специфична биологична, естетическа и културна стойност. Законът за защитените територии постановява шест вида защитени територии¹⁷, като регламентира подробно предназначението им, както и правилата за тяхното обявяване, ползване, охрана и управление. Всички стратегически и планови документи за регионално развитие включват мерки и дейности, които не само

¹⁴ Вж. Applying Strategic Environmental Assessment. Good Practice Guidance for Development Cooperation, DAC Guidelines and Reference Series, Organization for Economic Co-operation and Development, OECD Publishing, 2006, pp. 30-39; <http://www.oecd.org/dataoecd/4/21/37353858.pdf>

¹⁵ Обн. ДВ, бр. 133 от 11 ноември 1998 г., посл. изм. ДВ, бр. 80 от 9 октомври 2009 г.

¹⁶ Обн. ДВ, бр. 77 от 9 август 2002 г., посл. изм. ДВ, бр. 80 от 9 октомври 2009 г.

¹⁷ Резерват, национален парк; природна забележителност; поддържан резерват; природен парк; защитена местност (чл. 5 от Закона за защитените територии).

са съобразени с наличните защитени територии на съответната прилежаща територия, но предлагат възможности за тяхното по-добро управление и съхраняване на естествените екосистеми с голямо разнообразие на растителни и животински видове, и местообитания, с характерни и забележителни ландшафти, и обекти на неживата природа.

Приетият през 2002 г. *Закон за биологичното разнообразие* регулира широк кръг въпроси като: опазване на защитени обекти от флората и фауната на страна; опазване на генетични видове; въвеждане на неместни и местни растителни и животински видове в природата; регулиране на търговията и тяхното използване; и др. В тази връзка държавата изгражда Национална екологична мрежа, с която се регламентират защитени зони като част от Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“, към която се добавят и защитени територии в България, които не попадат в защитените зони по „НАТУРА 2000“.

Заклучение

Направеният анализ на нормативната рамка, в която се вписва специализираното законодателство за регионално развитие, подсказва общата оценка, че са създадени необходимите условия и предпоставки за прилагане на последователна и устойчива политика за развитие на районите и областите на страната, в съответствие с изискванията на европейската регионална политика. Усъвършенстването на законодателството за регионално развитие трябва да отговори на нуждата от подобряване на комуникацията и взаимодействието между институциите и административните звена за координирано прилагане на свързаните нормативни актове и тяхното синхронизиране за постигане на по-добро управление и ефективност на изразходваните ресурси.

България осъществява социално-икономическа политика, която - от една страна - е насочена към развитие на напълно ефективна и конкурентна икономика, а от друга - към активна интеграция в европейските структури. Една добра перспектива за регионалната политика е ефективното използване на възмож-

ностите на устойчивото регионално развитие за постигането на максимална динамика на социално-икономическото развитие на България, както и участието ѝ в процеса на изграждане на конкурентна икономика, основана на знанието.

ЛИТЕРАТУРА

Петров, К. 2008. Влияние на административната реформа върху формирането на регионалната политика. С., Авангард Прима, с. 82-90

Тонкова, Ст. 2002. Локализационният избор (Теоретични модели и подходи за реализация). Велико Търново, издателство „Абагар“, с. 158-163

Applying Strategic Environmental Assessment. Good Practice Guidance for Development Cooperation, DAC Guidelines and Reference Series, Organization for Economic Co-operation and Development, OECD Publishing, 2006, pp. 30-39, <http://www.oecd.org/dataoecd/4/21/37353858.pdf>

Policies for regional development in Bulgaria - evolution, challenges, directions for improvement

S. TODOROVA

University of Agriculture – Plovdiv

(Summary)

Development in the 70s and 80s of the last century was characterized by territorial disparities formed progressively as a result of the high degree

of industrialization of the different regions and the subsequent wave of migration from the countryside to cities and the so-called industrial centers and 27 's former district towns. After 1980 the regional development policy is oriented to direct state intervention aimed primarily at stimulating the development of the peripheral border regions. Without being played down the positive results of a mechanism for, there are significant problems and deficits.

Problematic aspects of the current macroeconomic policy led to adverse changes in the settlement structure, resulting in a number of regions are beginning to experience serious economic and social problems that have not yet found appropriate solutions. The purpose of this study is to analyze the stages in the development of regional policy in Bulgaria, to identify problems at this stage and give suggestions for improvement of the legal framework for regional development and related laws in the context of Bulgaria's membership in the EU. In this direction can pose a number of questions related to search for opportunities to expand decentralization and subsidiarity in the management of regional development, and increasingly engaging regional level with policies for regional development to compensate for the lack of "regionalization" and commitment national strategies and programs, including co-financed from EU funds, the needs and potential of regional and local communities in the territory. Certainly the subject of continuous improvement should be legislation to identify relationships between strategies and regional development plans and programming documents (OPs).

Key words: regional development, policy, regulatory framework, laws, EU

Статията е постъпила в редакцията на 5.VIII.2014 г.